

**Ομιλία που έγινε στη Γενική Συνέλευση
του Νεοκυπριακού Συνδέσμου, με την ευκαιρία
της 30^{ης} επετείου από την ίδρυσή του
Λευκωσία, Holiday Inn, 19.3.2005**

Από τον Ιωσήφ Παγιάτα, Αντιπρόεδρο

Σε μια προσπάθεια απόδοσης αλλότριων κινήτρων και δυσφήμισης του Συνδέσμου, οι ιδεολογικοί του αντίπαλοι σε αρκετές περιπτώσεις υποστήριξαν, ότι ο Νεοκυπριακός είναι δημιούργημα της αποικιοκρατίας. Η αλήθεια είναι πολύ διαφορετική. Ο Σύνδεσμος καμιά δεν έχει σχέση με την αποικιοκρατία, που είχε τελειώσει δεκαπέντε χρόνια πριν, αλλά ήταν καθαρά το αποτέλεσμα των δύο τραγικών γεγονότων του '74, που σημάδεψαν ανεξίτηλα την κυπριακή ιστορία: του ελληνικού πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής.

Ήταν μόλις λίγες βδομάδες μετά, που εννιά άτομα – αρκετοί από τους οποίους δεν γνωρίζονταν μεταξύ τους – συναντήθηκαν στη Λευκωσία και αποφάσισαν ότι η Κύπρος, η πατρίδα μας, δεν θάπρεπε πια να θεωρείται ως προέκταση άλλων, αλλά θάπρεπε να αντικρίζεται αυθύπαρκτα. Ακόμα ότι από δω και μπρος θάπρεπε να αποτελεί το σημείο αναφοράς μας και το επίκεντρο του ενδιαφέροντος μας. Για πρώτη φορά ύστερα από πολλούς αιώνες η Κύπρος θα αντικριζόταν ως μια χωριστή πολιτική οντότητα...

Ύστερα από μια σειρά έντονων διαβουλεύσεων ανάμεσα στους εννιά, ιδρύθηκε επίσημα ο Σύνδεσμος στις 19 του Μάρτη του '75, όταν έγινε στη Λευκωσία η πρώτη ιδρυτική του συνέλευση. Χωρίς καλά-καλά να συνειδητοποιείται, την ημέρα εκείνη γεννιόταν ο Κυπροκεντρισμός.

Ο Σύνδεσμος δεν πρόσκειται σε συγκεκριμένους πολιτικούς σχηματισμούς, ενώ τα εννιά ιδρυτικά μέλη κάλυπταν όλο το ιδεολογικό φάσμα της εποχής εκείνης. Εκείνο που μας ένωσε τότε ήταν η έγνοια για το μέλλον και η ανάγκη για άμεση αλλαγή πορείας. Εξού και το όνομα του Συνδέσμου, που συμβολικά υποβάλλει την ανάγκη για μια νέα Κύπρο, με νέους στόχους και οράματα, που για πρώτη φορά θα αγκάλιαζαν και θα περιελάμβαναν όλους τους Κυπρίους.

Επισημαίνεται ότι ο Σύνδεσμος δεν έχει πολιτικές επιδιώξεις, με την έννοια ότι δεν επιδιώκει την εξουσία. Ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι είναι απολιτικός. Αντίθετα εντονα τον απασχολούν οι πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις της χώρας. Επικρίνουμε ή επικροτούμε, με γνώμονα τους στόχους του Συνδέσμου και λειτουργούμε ως μια ομάδα πίεσης, χωρίς να συμπεριφερόμαστε είτε ως αντιπολίτευση είτε ως συμπολίτευση.

Η αρχική διακήρυξη του Συνδέσμου αντανakλούσε τις συνθήκες που επικρατούσαν τότε: Εκείνες της καταστροφής, της απώλειας ζωών, των αγνοουμένων, της ανεργίας, της μιζέριας και της αβεβαιότητας. Όλα αυτά συνέβαλαν ώστε οι οποιοσδήποτε ιδεολογικές διαφορές να παραμεριστούν.

Μεταξύ άλλων η διακήρυξη ανέφερε τα εξής:

«Τώρα που στέγνωσαν τα δάκρυα, τώρα που έχει περάσει η οργή και η απελπισία, πρέπει να σκεφτούμε εξυπαρχής... Θα πρέπει να ψάξουμε τη συνείδηση και τη ψυχή μας.. και μέσα από τις φωτιές του Πενταδακτύλου να πάρουμε το μάθημά μας...

Σ'αυτή τη χώρα κατοικούν Έλληνες, Τούρκοι, Αρμένηδες, Μαρωνίτες και άλλοι, που παρά τις διαφορές τους, πραγματικές ή επίπλαστες, έχουμε κοινά συμφέροντα και επιδιώξεις, που προσδιορίζουν την ταυτότητά μας ως Κυπρίων, που μόνο εμείς μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε και να προστατεύσουμε...

Δεν είναι δυνατόν να ξεχάσουμε την εθνική μας καταγωγή και τους πολιτιστικούς μας δεσμούς, ωστόσο πρέπει ως λαός να ξαναδούμε τη ζωή μας από την αρχή. Να αρχίσουμε να σκεφτόμαστε πρώτα ως Κύπριοι και μετά ως Έλληνες ή Τούρκοι.»

Αυτά είναι μερικά αποσπάσματα από την αρχική, αρκετά συναισθηματική ομολογουμένως διακήρυξη του Συνδέσμου.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, οι δραστηριότητες του Συνδέσμου περιστράφησαν γύρω από τρεις άξονες:

- Την ενίσχυση του Κράτους και την αφοσίωσή στην Κύπρο.
- Την επαναπροσέγγιση των δύο μεγαλύτερων κοινοτήτων.
- Την εμπέδωση του δημοκρατικού τρόπου ζωής και την ειρηνική συνύπαρξη και την ευημερία του κυπριακού λαού στο σύνολό του.

Πιο συγκεκριμένα ο Σύνδεσμος επιδιώκει την προώθηση ιδεών και τη δημιουργία συνθηκών, ώστε να καλλιεργούνται σ'όλους τους Κυπρίους, ανεξαρτήτως εθνολογικής καταγωγής, αισθήματα αγάπης για τη κοινή μας πατρίδα. Ακόμα επιδιώκει ο Σύνδεσμος την επαφή μεταξύ των κοινοτήτων, σε μια προσπάθεια στήριξης της αλληλοκατανόησης, κατά τρόπο που να τονίζονται και να αξιοποιούνται τα κοινά σημεία και ταυτόχρονα να περιορίζονται και να εξομαλύνονται οι διαφορές. Άποψή μας είναι ότι η διαφορετικότητα των κουλτούρων στην Κύπρο θα πρέπει να αντικρίζεται ως εμπλουτισμός τη ζωή μας, παρά ως πηγή μισαλλοδοξίας και ανταγωνισμών.

Πάνω απ'όλα, ωστόσο, ο Σύνδεσμος εναντιώνεται και καταπολεμά τον εθνικισμό, εντοπίζοντας σ'αυτόν τις ρίζες του Κυπριακού Προβλήματος. Προσπαθεί ακόμα να δώσει το μήνυμα ότι το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας (της Ελληνοκυπριακής πλευράς κατ'ακρίβεια), θα πρέπει να αποστασιοποιηθεί από τον εθνοκεντρισμό, οίτιως ώστε να συνάδει με την

επίσημη γραμμή της Πολιτείας, εκείνη της επανένωσης της χώρας και ταυτόχρονα να ανταποκρίνεται στην πλουραλιστική δομή της Κυπριακής Κοινωνίας. Είναι πεποίθησή μας ότι τούτο θα ενισχύσει την προσπάθεια πολιτικής επιβίωσης της χώρας, υποβοηθώντας ταυτόχρονα την ανασύνθεση της Κυπριακής Κοινωνίας, κτίζοντας σε υγιή θεμέλια, παρά το ρατσισμό και την προκατάληψη.

Στα πρώτα στάδια της ύπαρξης του, λειτούργησε ομαλά ο Σύνδεσμος και έκανε έντονη την παρουσία του στην Ελληνοκυπριακή κοινωνία, ενώ δεν πέρασε απαρατήρητος και από την Τουρκοκυπριακή. Οι ιδέες του Συνδέσμου ήταν τότε καλοδεχούμενες στη μεγάλη πλειοψηφία των Έ/κων που ένιωθαν να έχουν προδοθεί από τους Έλληνες στρατιωτικούς. Ταυτόχρονα ο Σύνδεσμος τύγχανε της αποδοχής ή της ανοχής, σχεδόν ολοκλήρου του φάσματος της τότε πολιτικής ηγεσίας. Όμως, οι δραστηριότητες του Συνδέσμου προκάλεσαν την ανησυχία της Ελληνικής Πρεσβείας – ήταν τότε Πρόεδρος ο κ. Δούντας – και έγιναν τότε κάποιες παραστάσεις προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, χωρίς ωστόσο να αντιδράσει ο Μακάριος. Όσο για την Ακροδεξιά, ως αποτέλεσμα της συμμετοχής της στο πραξικόπημα, ένιωθε τότε αποδιοπομπαία και αποκομμένη από το λαό.

Οι δραστηριότητες του Συνδέσμου, ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, ήταν πολλές και πολυασχιδείς. Περιλάμβαναν τη δημοσίευση άρθρων στον εγχώριο τύπο και από τις δύο πλευρές, διαλέξεις, ομιλίες, κλπ. Όταν οι Έ/κοι της Ηαφου δεν είχαν ακόμα μεταφερθεί στο Βορρά, ο Σύνδεσμος φρόντιζε για την κυκλοφορία ανάμεσά τους, Έ/κων εφημερίδων, και μεσολαβούσε για ιατρική περίθαλψη και τροφή. Αργότερα, οργανώθηκε ομάδα που περιελάμβανε και τουρκόφωνο μέλος, που επισκεπτόταν περιοχές, όπου είχαν παραμείνει Έ/κοι και προσπαθούσαμε να βοηθήσουμε κατά το δυνατόν στην επίλυση των προβλημάτων τους, συμπεριλαμβανομένης και νομικής αρωγής σε μια δυο περιπτώσεις. Όμως με το θάνατο του Προέδρου Μακαρίου τα πράγματα άλλαξαν.

Ο διάδοχός του άρχισε να στρέφεται προς την Ελλάδα, αναζητώντας ερείσματα, ενώ οι πραξικοπηματίες άρχισαν να αναθαρρούν, εκμεταλλευόμενοι τη λήθη και την αλλαγή στις αντικρίσεις των Έ/κων, όταν στην Ελλάδα την «αμαρτωλή» Δεξιά διαδόχτηκε η προσοδευτική κυβέρνηση Παπανδρέου. Η οικονομία άρχισε να αναλαμπάνει με ταχείς ρυθμούς, ενώ τα γεγονότα του '74 να ξεθωιάζουν. Ως αποτέλεσμα ο Σύνδεσμος έγινε ο στόχος των εθνικιστών, σε όλο το φάσμα της Δεξιάς. Μάλιστα ο κυπριοκεντρισμός του Συνδέσμου άρχισε να μεταφράζεται σε ανθελληνισμό και προσπάθεια αποξένωσης των Έ/κων από τις ρίζες τους, το οποίο βέβαια είναι εντελώς ανολοκλήρωτο. Το να έχεις αφοσίωση στην Κύπρο καταυδένει τρόπον ουν εξυπακούει εναντίωσή στην Ελλάδα ή την Τουρκία.

Πουθενά στα πολυάριθμα άρθρα και άλλα γραφτά του Συνδέσμου δεν θα μπορούσε οποιουδήποτε καλόπιστου ιννογνώστη να εντοπίσει ανθελληνισμό ή αντιτουρκισμό. Αντίθετα, από την αρχική του διακήρυξη μέχρι σήμερα, συμπεριλαμβανομένου και του βασικού του δημοσιεύματος, «13 Απαντήσεις σε 13 Ερωτήσεις», φαίνεται καθαρά ότι ο Σύνδεσμος σέβεται τις δύο κουλτούρες, όλες τις κουλτούρες, για την ακρίβεια...

Εκείνο που όλα αυτά τα χρόνια προσπάθησε να κάμει ο Σύνδεσμος είναι να διακρίνει ανάμεσα στην εθνότητα και στην υπηκοότητα και να υποδείξει τις σχετικές προεκτάσεις. Υπαλλακτικά προσπάθησε να καταδείξει τη διαφορά ανάμεσα στην πολιτιστική και στην πολιτική ταυτότητα. Δυστυχώς λόγω των εθνοκεντρικών εκπαιδευτικών συστημάτων και στις δύο πλευρές, η σύγχυση παραμένει, πιο πολύ ανάμεσα στους Ε/κούς. Οι Κύπριοι σχετίζονται πολιτιστικά με την Ελλάδα και την Τουρκία, αλλά είχαν και με τη λύση θα έχουν και πάλιν, την ίδια πολιτική ταυτότητα, ενώ έχουν την ίδια πατρίδα.

Προσπάθησε ακόμα ο Σύνδεσμος να ερευνήσει και να βγάλει από την αφάνεια τα κοινά σημεία ανάμεσα στον Ελληνοκύπριο και τον Τουρκοκύπριο, φέρνοντας στην επιφάνεια την έννοια του χώρου, κάτι που σκόπιμα κατά την άποψή μας παραγνωρίστηκε. Για πολλά χρόνια δινόταν η εντύπωση ότι στην Κύπρο υπήρχαν απλώς Έλληνες και Τούρκοι, όχι Κύπριοι, όπως αρκετές φορές επιχειρηματολόγησε ο κ. Ντινκιάς, προκαλώντας την μήνιν και τις βίαιες αντιδράσεις των Τουρκοκυπρίων. Προσπαθήσαμε να υποδείξουμε ότι υπάρχουν Κύπριοι στην Κύπρο, ακριβώς όπως υπάρχουν Γάλλοι στην Ελβετία, Βέλγοι στο Βέλγιο ή Σιγκαπουρέζοι στη Σιγκαπούρη, τρεις χώρες το ίδιο πολυπολιτισμικές όπως και η Κύπρος. Νομίζω θα ήταν το λιγότερο παράδοξο, να ισχυρισθεί κανείς ότι περισσότεροι από τέσσερεις αιώνες συνύπαρξης άφησαν ανέγγιχτες, τις δύο κοινότητες, χωρίς αλληλεπιδράσεις, στις ιδέες, στις συνήθειες ή στη συμπεριφορά. Σε μια χώρα μάλιστα που μόλις ξεπερνά τις 9.000 μ² και όπου ο πληθυσμός μέχρι το '74 ζούσε σε μικτά χωριά και πόλεις.

Χωρίς να το αντιλαμβάνομαστε η κοινότητα του χώρου και οι σχετικές προεκτάσεις, σκόπιμα υποβαθμίστηκαν στην Κύπρο και για δεκαετίες βρίσκονται οι άνθρωποι και από τις δύο κοινότητες σ'ένα παιγνίδι που σκιαγραφεί ο Benedict Anderson στα κλασσικά του βιβλίο «Φαντασιακές Κοινότητες». Έχουμε δύο διαφορετικές γλώσσες και δύο διαφορετικές θρησκείες οι δύο κοινότητες στην Κύπρο, αλλά δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται ότι μοιραζόμαστε τις ίδιες αξίες, συνήθειες και νοσηρότητα. Σίγουρα δεν δεχόμαστε την υπερηφλησοποιημένη αλλά και διαστρεβλωμένη αντίληψη ότι οι δύο κοινότητες δεν έχουν παρά μόνο διαφορές..

Στα πλαίσια της «έννοιας του πολιτικού έθνους» (εδώ το έθνος χρησιμοποιείται με τη σύγχρονη κοινωνιολογική του έννοια, εκείνη του κράτους) ή του «συναινετικού» έθνους που εκφράζει τη βούληση των ατόμων να ζήσουν μαζί,, προσπαθήσαμε να φέρουμε την μια κοινότητα κοντά στην άλλη. Παρεμπιπτόντως, η Ελβετία με τις τεσσάρεις αναγνωρισμένες γλώσσες και κουλτούρες της, είναι συναινετικό έθνος. Έχοντας αυτή την έννοια κατά νουν (όχι τον παραδοσιακό ορισμό του Έθνους με βάση τις καταβολές), επιχειρηματολογήσαμε ότι η χρήση συμβόλων που σχετίζονται με το ελληνικό και το τουρκικό κράτος αντίστοιχα, είναι πολιτικά λανθασμένη και βλαπτική και για την ελληνοκυπριακή πλευρά και αντισημιακή. Επισημαίναμε δε ότι τα κρατικά σύμβολα καμιά σχέση δεν έχουν με το ελληνικό και κατεπέκταση και το τουρκικό πνεύμα ή τις κουλτούρες αντίστοιχα.

Αν αναδιφήσει κανείς τα πολυάριθμα κείμενα του Συνδέσμου θα διαφανεί η μεγάλη προσπάθεια που κατέβαλε για να διαφυλάξει την Κυπριακή Δημοκρατία, που σηματοδοτούσε σε προοπτική την πολιτική επιβίωση της χώρας μας. Με παρόμοιο ζήλο οι δραστηριότητες του Συνδέσμου περιστράφηκαν γύρω από την επαναπροσέγγιση των δύο μεγαλύτερων κοινοτήτων. Κατά την άποψή μας καμιά λύση δεν πρόκειται να επιβιώσει εκτός κι αν υπάρξει πραγματική επαναπροσέγγιση των δύο κοινοτήτων και η μοιρασμένη Κυπριακή κοινωνία συγχωνευθεί σε μια κοινωνία με κοινά οράματα και επιδιώξεις. Φτάνει να θυμηθούμε τα γεγονότα του 63-64, όταν οι στόχοι των δύο κοινοτήτων ήταν διαμετρικά αντίθετοι.

Θα ήθελα για μια ακόμα φορά να τονίσω ότι εκείνο που δεν δοκίμασε να κάνει ο Σύνδεσμος είναι να αποχρωματίσει πολιτιστικά τους Έ/κους από την Ελλάδα και τους Τ/κους από την Τουρκία. Ακόμα καθόλου δεν αντιστρατεύεται ο Σύνδεσμος την Ελλάδα και την Τουρκία, που θα μπορούσαν να διαδραματίσουν επικοινωνιακό ρόλο στην προσπάθεια επανένωσης της χώρας μας. Ωστόσο δεν είμαστε διατεθειμένοι να δεχτούμε την οποιαδήποτε πολιτική προηγμένηση από μέρους των δύο χωρών και σίγουρα δεν θα θέλαμε να δούμε την Κύπρο να τυγχάνει μεταχείρισης προτεκτοράτου. Θα θέλαμε να δούμε να αναπτύσσεται ανάμεσα στην Κύπρο, στην Ελλάδα και στην Τουρκία, μια υγιής σχέση, όχι μια σχέση πολιτικής υπαγωγής, ούτε καν μητέρας/θυγατέρας. Έρχεται κάποια στιγμή που τα παιδιά ενηλικιώνονται, εκτός βεβαίως κι αν είναι ασκήσιμα.

Δεν χρειάζεται ασφαλώς να τονίσω το αυτονόητο. Ότι δηλαδή *εναντιωνόμαστε σε οποιαδήποτε μορφή διχοτόμησης, συγκεκριμένης ή όχι συμπεριλαμβανομένης και εκείνης του «τζιένοι ποτζι, τζιαι εμείς ποδά»*. Αξίζει ίσως να αναφερθεί ότι πολύ νωρίς, το '75, είμαστε οι πρώτοι που είπαμε χωρίς οποιεσδήποτε επιφυλάξεις ότι είμαστε έντονα ενάντια στην Ένωση.

Εν κατακλείδι, αυτό που προσηγορεύσαμε να κάνουμε όλα αυτά τα χρόνια ήταν να βοηθήσουμε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την επανένωση της χώρας. Ακόμα να διασφαλίσουμε την ευημερία των Κυπρίων στα πλαίσια μιας πλουραλιστικής κοινωνίας, κάτω από συνθήκες ισότητας μακριά από παρανοημένες ιδέες πλειοψηφιών και μειονοτήτων, χωρίς σύνδρομα ανωτερότητας ή κατωτερότητας. Μια κοινωνία απεικονιζόμενη υπό τη μορφή *αλληλεγγύης, το σωβινισμό και την απαξίωση, όπου οι άνθρωποι θα μπορούν να απολαμβάνουν τη ζωή τους χωρίς τα κακά του παρελθόντος και να εκφράζουν ελεύθερα την πολιτιστική τους αντίτητα, έχοντας την ίδια πατρίδα, όχι μόνο στη γεωγραφία αλλά και στην καρδιά τους*. Αυτά είναι λίγο πολύ τα πιστεύω του Συνδέσμου, διατυπωμένα σ' ένα πλαίσιο όπου η Κύπρος αποτελεί το σημείο αναφοράς αλλά με τα μάτια στραμμένα προς την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Πρώτα είναι ο άνθρωπος, μετά είναι η Κύπρος και μετά είναι Έλληνας, Τούρκος, Μαρωνίτης ή Αρμένιος. Στοι κινούμαστε ότι είμαστε τα μέλη του Συνδέσμου, με αυτή τη σειρά.

Δεν περιμένουμε να μας λεχθεί ότι έχουμε δίκαιο. Αλλά όπως εξελίσσονται σήμερα τα πράγματα με την Ένωση και τη διχοτόμηση να ανήκουν στο παρελθόν, με περισσότερη συναίσθηση του Κυπριακού πιο

πολύ ανάμεσα στους Τ/κους – και με διαπιστωμένη τη θέληση για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και από τις δυό πλευρές για επανένωση, νιώθουμε ότι οι θέσεις μας έχουν δικαιωθεί. Ωστόσο έχουμε ακόμα να καλύψουμε αρκετό δρόμο προς την κατεύθυνση της αναίρεσης των αρνητικών στερεοτύπων και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης που ήταν το θύμα, όχι μόνο των δικών μας λαθών αλλά και της ιστορίας, των εκπαιδευτικών μας συστημάτων καθώς και των διεθνών συμφερόντων.

Στο Σύνδεσμο κοιτάζουμε το μέλλον με εμπιστοσύνη και είμαστε βέβαιοι ότι σύντομα θα επανενωθεί η Κύπρος και ότι στο όχι πολύ απομακρυσμένο παρελθόν η κοινωνία μας θα ανασυντεθεί και τα δύο τμήματα θα συνενωθούν σε ένα.